

Sociologie a filosofie vědy: vědecky zacházet se světem

Sociology and Philosophy of Science: Dealing with the World Scientifically

Seminář je koncipován jako badatelský, studenti a studentky jsou vítáni. Seminář je zařazen do výuky Ústavu filosofie a religionistiky FF UK (AFSV00434), E-kredity: 3.

Garant kurzu (pro studenty UK):

Mgr. Jan Maršálek, PhD. (FLÚ AV ČR)
marsalek@flu.cas.cz

Koncepce, příprava a vedení kurzu:

Doc. Zdeněk Konopásek, PhD. (CTS UK/AV ČR)
Mgr. Jan Maršálek, PhD. (FLÚ AV ČR)
Mgr. Lukáš Hadwiger Zámečník, PhD. (Univerzita Palackého v Olomouci)

Místo konání semináře:

Zasedací místnost Kabinetu pro studium vědy, techniky a společnosti (214a),
Filosofický ústav AV ČR, Jilská 1, Praha 1, 2. patro.

Čas konání semináře:

První setkání semináře se uskuteční ve čtvrtek 3. 10. 2024 od 14:30 do cca 16:00 hod.
Od 10. 10. pak bude mít seminář čtrnáctidenní periodicitu v čase 14:30–17:00 hod.
(začátek semináře je načasován tak, aby se studenti a studentky FF stihli přemístit do Jilské ul.)

Anotace

Pokud bylo někdy v dávné minulosti poukazováno na to, že sociologie věnovala jen málo své pozornosti studiu vědy, platí dnes sociologie vědy naopak za jeden z nejvýznamnějších sociologických oborů. Tomu napomohla mj. skutečnost, že tato disciplína nezůstala uzavřena v úzkém prostoru vymezeném jejím primárním výzkumným zájmem, ale dokázala vstoupit do kritického dialogu jak s etablovanými východisky obecné sociologie, tak s filosofií, jejíž výsadní postavení na poli reflexe vědy účinně zpochybnila. V minulých vydáních semináře jsme se podrobně věnovali období největšího rozkvětu sociologie vědy a vědeckého poznání, za něž bývá považována poslední třetina 20. století, ale také – stále s ohledem na kritický postoj sociologie k filosofii vědy – pozdějším reformulacím jejího badatelského programu. V zimním semestru ak. r. 2024/25 se pokusíme naši dosavadní práci zužitkovat v trojici tematických exkurzů, které budou vycházet z vlastních výzkumných zájmů organizátorů semináře: Z. Konopásek (CTS, UK/AVČR) otevře otázku dosahu vědeckého diskurzu a neohrazenosti jeho nároků, J. Maršálek (FLÚ AVČR) bude sledovat zvědečtění představ o šíření „nečistoty“ a „nemoci“ a osud hypotézy přenosu Covid-19 prostřednictvím povrchů kontaminovaných SARS-CoV-2, L. Zámečník (Univerzita Palackého v Olomouci) naváže zkoumáním vztahu sociologie vědeckého

poznání a pragmatické filosofie vědy v kontextu problematiky vymezení vědeckých vysvětlení.

Podmínky účasti

Účast na semináři nevyžaduje absolvování jeho minulých vydání, přínosný však bude jen pro ty jeho frekventanty, kteří budou ochotni před každým setkáním důkladně prostudovat zadanou literaturu a zapojit se v průběhu semináře do společných diskusí.

Harmonogram

Texty a další materiály k prostudování postupně doplňujeme/upřesňujeme dle potřeby semináře.

Úvod

(1) 3. října 2024 od 14:30 do cca 16 hod., zasedací místnost Kabinetu pro studium vědy, techniky a společnosti (FLÚ, 214a).

Představení semináře, shrnutí hlavních výsledků jeho dřívějších vydání (2022–2024).

Blok I – J. Maršálek (FLÚ AV ČR)

(2) 10. října 2024

Nedotýkejte se! Nákazová cesta jako sociální fenomén

Studijní texty:

Mary Douglas, *Purity and Danger: An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo*. Routledge: London and New York, 2001 (orig. 1966), chapter 2: Secular Defilement, pp. 30-41. [nečist špatný český překlad]

Nicholas H. A. Evans, “Blaming the rat? Accounting for plague in colonial Indian medicine.” *Medicine Anthropology Theory* 5 (3), 15-42, 2018.

(3) 24. října 2024

Formy degradace hypotézy přenosu Covid-19 prostřednictvím kontaminovaných povrchů

Studijní texty:

Harry Collins (1981), “Son of Seven Sexes: The Social Destruction of a Physical Phenomenon”, *Social Studies of Science*, Vol. 11, No. 1, pp. 33-62.

van Doremalen N., Bushmaker T., Morris D.H., Holbrook M.G., Gamble A., Williamson B.N., Tamin A., Harcourt J.L., Thornburg N.J., Gerber S.I., et al. (2020), “Aerosol and Surface Stability of SARS-CoV-2 Compared with SARS-CoV-1.” *N. Engl. J. Med.* 382: 1564–1567.

Lewis, D. (2021), "COVID-19 rarely spreads through surfaces. So why are we still deep cleaning?" *Nature*, 7844, 26-28.

A. Pais, C. Ferreira, V. Pires, V. Silva, J. Lino Alves, J. Bastos, J. Belinha (2022), "3D printed devices to avoid hand contact with commonly shared surfaces." *International Journal on Interactive Design and Manufacturing* 16: 1187-1195.

Blok II – L. Hadwiger Zámečník (Univerzita Palackého v Olomouci)

(4) 7. listopadu 2024

Pragmatická filosofie vědy I: Odmítnout poslední dogma empiricismu

Studijní texty:

Nancy Cartwright (1999) "Fundamentalism versus the Patchwork of Laws." In: *The Dappled World: A Study of the Boundaries of Science*. Cambridge University Press, 23-34.

Nancy Cartwright (1999) "Fables and Models." In: *The Dappled World: A Study of the Boundaries of Science*. Cambridge University Press, 35-48.

Bas van Fraassen (2008) "An Empiricist Structuralism." In: *Scientific Representation: Paradoxes of Perspective*. Oxford University Press, 237-261.

(5) 21. listopadu 2024

Pragmatická filosofie vědy II: Chopit se teorie jako sady modelů

Studijní texty:

Ronald Giere (1999) „Science and Technology Studies.“ In: *Science without Laws*. The University of Chicago Press, 56-68.

Ronald Giere (1999) „Science without Laws of Nature.“ In: *Science without Laws*. The University of Chicago Press, 84-96.

Ronald Giere (2006) „Scientific Theorizing.“ In: *Scientific Perspectivism*. The University of Chicago Press, 59-95

Blok III - Z. Konopásek (Centrum pro teoretická studia - AV ČR/UK)

(6) 5. prosince 2024

Mody existence: co je třeba dořít, aby šlo teorii aktérů-sítí brát jako obecně platný přístup společenských věd – aneb jen někdy jde o pravdu a fakta

Studijní texty:

Konopásek, Z. (2020), „Existence na mnoho způsobů: Vejde se do tabulky?“ *Biograf* (71-72): 93-104

Latour, B. (2013), „Biography of an inquiry: On a book about modes of existence.“ *Social Studies of Science*, 43 (2): 287-301

(7) 19. prosince 2024

Věda a náboženství: vztah plný nedorozumění

Studijní texty:

Konopásek, Z. (2022): “Religion in action: How Marian apparitions may become true.” *HAU: Journal of Ethnographic Theory*, 12 (1): 170-183.

Případně jako doplňková četba:

Latour, B. (2001): “‘Thou shalt not take the Lord's name in vain’ - being a sort of sermon on the hesitations of religious speech.” *RES: Anthropology and Aesthetics* (39): 215-234.

Tento seminář je uspořádán v rámci projektu „Vědecká gramotnost pro odolnou společnost 21. století“ (TQ01000365), který je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci programu Sigma.

